

Terör hakkında bilmemiz gerekenler, kendinizi nasıl koruyabilirsiniz?..

Doç.Dr.Sait Yılmaz

İçinde bulunduğumuz günler bölücü terörün tırmandığı ve halkımızın her an bir terör saldırısı ile karşı karşıya gelme riskini yakından hissettiği hassas bir dönemi temsil etmektedir. Korkmamalı ve teröre karşı kararlı duruşumuzu korumalıyız. Bunun yanında, neler olduğu, terörün amacı ve vatandaşlar olarak gerek ülkemiz, gerekse kendimiz için neler yapmamız gerektiği konusunda bilinçli olmalıyız. Bu makalede, öncelikle sade vatandaşımıza yardımcı olmak için; terörün ne olduğu, terör örgütünün ne yapmaya çalıştığı, terörden kişisel olarak nasıl korunmamız gerektiği ile ilgili bilgiler vermek istiyoruz.

Terör hakkında bilmemiz gerekenler..

Terörün yüzlerce tanımı yapılmış olmakla birlikte, en kısa tanımı şudur; siyasi bir amaca ulaşmak için şiddet kullanmaktır. Terörün kelime anlamı; korkutmak, korku salmaktır. Terör, hedef aldığı halkı ve hükümeti uyguladığı şiddet yöntemleri korkutmak, baskı altına almak ve yıldırım sureti ile siyasi amacına ulaşmaya çalışır. Terör, siyasi amacına ulaşmak için hedef gözetmez. Önemli olan kimlerin öldüğü değil, yaratacağı etkidir. Bu yüzden saldırının kitlesel medyada yer alma şekli, terör örgütünün yaratmak istediği endişe ve korkuya hizmet etmemelidir. Öte yandan terör, masum insanları hedef aldığından her şeyden önce bir insanlık suçudur.

Terörün tarihini insanlığın başlangıç dönemine kadar giden örnekleri ile açıklamamız mümkün ancak, bugün anladığımız biçimi ile modern terör 1960'larda başladı. Önceleri ideolojik kapsamda yürütülen; terör, ayaklanma, gerilla harekâtı gibi faaliyetlere sonraları etnik (mikro milliyetçi) ve din odaklı terör çeşitleri eklendi. Son yıllarda çevre, nükleer, siber gibi yeni güvenlik konuları da terör çeşitlerine dâhil oldu. Sonraki yıllarda bu taktik, doğrudan saldırılar ile öldürmeye kaydı. Küresel terör ise El Kaide ile birlikte 1990'lı yıllarda dini terör kapsamında ortaya çıktı.

1960'lardan 80'lere kadar teröristlerin taktiği genellikle birilerini rehin almak ve istekleri karşılanmadığında öldürme tehdidi üzerine kurulmuştu. 11 Eylül 2001 saldırıları hem küresel terörün dünya gündemine oturmasının hem de uçağın silah olarak kullanılması ile yeni bir terör (kitlesel ölüm) taktiğinin doğuşunun dönüm noktası oldu. Bunlara, intihar bombacıları ve internetin terör örgütleri tarafından propaganda amaçlı kullanımı eklendi. Terör örgütleri geleneksel olarak vur-kaç taktiği içinde işlerini görüyorlardı ama IŞİD ile birlikte bu durum da değişti. El Kaide ile birlikte terör örgütlerinde hücre sistemi yerine ağ (şebeke) yapılanması başladı. Ülkelerde terör örgütlerindeki değişimler ile birlikte mücadele yöntemlerini sürekli yenilemek zorunda kaldılar.

El Kaide, 1988 yılında Usame Bin Ladin tarafından kuruldu. Sovyetlerin Afganistan'ı işgali sonrası ABD ve S. Arabistan'ın desteği ile oluşturulan Afgan mücahitleri, Soğuk Savaş sonrası denetimsiz kalmıştı. El Kaide, böylece kendine İsrail'in yok olması ve Müslüman ülkelerde halifelik altında büyük bir devlet kurma hedefi belirledi. ABD'nin Afganistan'daki savaşı ile Afganistan-Pakistan sınırına sıkışan çekirdek El Kaide'nin operasyonel yetenekleri sınırlıdır. Irak, Kuzey Afrika ve Arap yarımadasındaki gruplar El Kaide çekirdeğine bağlılığını ilan ettiler ve bu yerlerin El Kaide'si olarak anılmaya başladılar. Söz konusu bağlantılı gruplar Asya kıtasında 300 kadardır. Öte yandan, içinde bulunduğumuz dönemde Batılıların terörle mücadelesi ile devlet terörü iç içe geçmiştir. Yani terörle mücadele görüntüsü altında bu devletler, bu örgütleri kullanmakta ve eğit-donat programları ile yenilemektedir.

PKK terör örgütü ne yapmaya çalışıyor?

Terörün ideolojik, etnik, dini, siber, nükleer vs. gibi pek çok çeşidi olmakla birlikte buradan sonra vereceğimiz açıklamalar bölücü terör ve PKK terör örgütü örneği kapsamındadır. Türkiye’de Kürtçülük faaliyetleri 19. yüzyılın ikinci yarısında Rus ajanların Doğu Anadolu’yu ayaklandırma stratejisinin bir parçası olarak başlamış, Kürt isyanları daha çok bölge ağalarının konumlarını sürdürme gayretlerine alet edilmiştir. Etnik milliyetçilik temeline bağlı Kürtçülük, 1970’lerde başlamış ve 2003 sonrasında aldığı dış destek ve Irak’ta bulduğu kontrolsüz alan sayesinde tekrar canlanmıştır. 1990’lara kadar Marksist-Leninist bir ideolojiyi benimseyen terör örgütü halkı ayaklandıramayınca, 2000’lerde ABD ve Avrupa Birliği’nin desteği ile siyasi yollardan amaçlarına ulaşma yolunu seçmiştir. Son yıllarda IŞİD’in Suriye ve Irak’ta uyguladığı şiddet ve eleman toplama yöntemlerini kopyalamıştır.

Terör örgütleri her zaman mücadele ettiği devletin güçlerinden çok daha zayıftır. Bu yüzden saklanmak, umulmadık zamanlarda, beklenmeye yöntemlerle saldırmaktan başka çaresi yoktur. Türkiye Cumhuriyeti, çok güçlüdür ve terörle mücadelede çok deneyimlidir. Nitekim kısa sürede terör örgütünün yeni stratejisine karşılık verilmiş ve boşa çıkarılmıştır. Bugüne kadar hiçbir terör örgütü amacına ulaşmamış ancak halka zarar ve acı vermiş, başka ülkelere hizmet etmiştir. Bir terör örgütü arkasında başka bir devlet ve istihbarat servisi olmadan, yurt dışındaki faaliyetlerini yürütmesi için bazı ülkelerin tolerans hatta desteği olmaksızın yaşayamaz. Terör örgütü stratejisinin ana aşamaları şunlardır;

- Uyguladığı şiddet yöntemleri ile ülke hükümeti ve halkını korkutarak, baskı altına almak,
- Ülke halkını ayrıştırmak; halkın bir kesimini yanına çekmek ya da birbirine düşman etmek,
- Şiddet eylemleri sonrası yarattığı bıkkınlıkla; ülke yönetimini muhatap alınmaya zorlamak,
- Muhatap alınma sürecinde pazarlıklarını şiddetle desteklemek ve sorunu uluslararası hale getirmeye çalışmak,
- Pazarlıklar sonucu hitap etmeye çalıştığı halk kesimi üzerinde bir yönetim kurarak, kendini meşru haline getirmek.

PKK terör örgütünün 22 Temmuz 2015’den itibaren neden eylemlere tekrar başladığına ve ne yapmak istediğine gelecek olursak, kısaca şu şekilde özetleyebiliriz;

- 2006 yılından beri AKP hükümeti terör örgütü ile mücadele yerine dolaylı olarak muhatap alma ve pazarlık sürecine girmiş, bu konuda başta ABD ve İngiltere olmak üzere, arka planda görüşmelere dâhil olmuştur.
- Bu dönemde terör örgütü iç savaş hazırlığı yapmış, birçok şehri patlayıcı deposu haline getirmiş, HDP’li belediyelerden yardım almıştır. Büyük şehirlerde sivil direniş örgütlenmelerine gidilmiş, saldırı timleri oluşturulmuştur.
- 7 Haziran 2015 seçimleri sonrası, beklentilerini hayata geçirmek için hükümete baskı yapmak üzere tekrar eylemlere geçen terör örgütü, Suriye’deki uzantısı PYD/YPG’ni “kanton” stratejisini hayata geçirmeye çalışmıştır.

- Bu kapsamda; Türkiye'nin güneydoğusunda Cizre-Sur-İdil hattından Yüksekova'ya kadar süren şehir içlerindeki terör hareketleri güvenlik güçlerimiz tarafından boşa çıkarılmıştır.

- Halen, terör örgütü Güneydoğu Anadolu'da son direnişlerini yaparken, güçlü olduğu imajı vermek ve böylece hükümeti tekrar masaya oturtmak için, şehirlerde intihar bombacıları ya da araç patlatarak sansasyonel eylemlere girişmiştir.

Özetle, PKK terör örgütü şu an oldukça zor durumdadır. Önemli ölçüde zayıf vermiştir ve bu tür eylemler ile halkı yıldırarak ve hükümetle pazarlığa oturmak yani geriye dönmek istemektedir.

Halkımızın bilmesi gereken diğer hususlar şunlardır;

- Terörle mücadele silahsız olmaz ama sadece silahla da olmaz. Devletimiz, terör örgütünü bertaraf edip, güvenliği sağladıktan sonra bölgeye yapılacak ekonomi, eğitim ve diğer kapsamda yardımlar rahatlıkla ulaşacak, hayat normale dönecektir.

- Terör örgütünü sözle de olsa desteklemek, mazur göstermek suçtur, teröre ortak olmaktır. Seçimle de olsa Meclis'e gelmiş bir parti, terör örgütü üzerinden siyaset yapamaz. Bu partinin işlevleri de bir dış kurgudur.

- PKK terör örgütü de başka güçlerin bir vasıtasıdır. Amaç, ülkemizi bölmek kadar, Ortadoğu ile ilgili büyük planlarına engel olmasının önüne geçmek, ülkemizin rejimine kendi çıkarları doğrultusunda ayar vermektir.

- Terörle mücadelede henüz inisiyatif ele geçirilmemiştir. Terör örgütünün yurt dışındaki üslerine girilmeli ve lider kadrosu bertaraf edilmelidir. Öte yandan örgüte destek veren, dost görünümü ülkelere karşı gerekli tavır alınmalıdır.

Terörden kişisel olarak nasıl korunabiliriz?

Terörden kişisel korunmanız için (buna şirketler de dâhil) önce bir tehdit değerlendirmesi yapmanız gerekir. Bu değerlendirmede şunları tek tek ele almanız gerekir;

- Terörün kaynağı nedir?
- Yeni bir terör saldırısı nerede meydana gelebilir?
- Terörün seçtiği hedefi ya da kurbanları kimlerdir ve sizin bununla ilişkiniz nedir?
- Terörün meydana geldiği hangi aşamadayız?
- Terörden nasıl kaçınabilirim? Neler yapmam lazım?

Bir terör saldırısı sizi nerede ve ne şekilde bulabilir, bunu hergün yaptığınız ya da yapmayı planlayacağınız program içinde yaşayarak, size tehdit ya da risk oluşturan senaryoları bulmanız gerekir. Bir terör saldırısı beklentisi olduğunda kişiler ve şirketler genellikle şu dört aşama içinde bir değerlendirme yapmalı;

- Tehditleri tanımla,
- Korunması gereken ya da hassas taraflarını (tesis, insan vb.) belirle ve bunlar için ne yapman gerektiğine karar ver,
- Riski azalt,
- Güvenlik tedbirleri gözden geçir, olasılık planları yap ve planların işe yarayıp yaramayacağını görmek için prova yap.

Söz konusu riskli bölgeleri tespit ederken şunları düşünmeyi unutmayın;

- Şiddetin pek çok formu olabilir ve terör örgütü her seferinde aynı yöntemi uygulamayabilir. Ancak, içinde olduğumuz dönemin yöntemi genellikle intihar bombacıları ve patlayıcı yüklü araçların patlatılmasıdır.

- Terör örgütleri son saldırılarda daha çok kolluk güçlerini (asker ve polis), bunların tesislerini ya da aileleri birlikte kaldıkları lojman, orduevi vb. tesisleri ya da kamu binalarını hedef almaktalar.

- Terör örgütü acizlik içindedir ve kandırılmış insanlar ile yapabileceği en sansasyonel eylemleri yapmaya çalışmaktadır. Devletimiz bunun da kısa süre sonra hakkından gelecektir. Yani bu yaşananlar uzun sürmeyecektir, geçici bir süre daha dikkatli olmak zorundasınız.

- Yaşanabilecekleri saldırı yokken, bir saldırı meydana geldiğinde ve saldırı sonrası olarak yapabileceklerimiz olarak değerlendirmeli, böylece her şeyi önceden iyice düşünmüş ve hazırlıklı olmalıyız.

Durum farkındalığı ve korku yönetimi..

Durum farkındalığı, mevcut tehditleri, önümüze çıkan ya da çıkması muhtemel fırsatları belirlememize yardımcı olur. Durum farkındalığının beş seviyesi vardır; tedbirsiz durum, gevşek farkındalık, odaklı farkındalık, yüksek alarm ve koma. İlk seviyeye örnek, tanıdık bir çevrede ailenizle birlikte şarkılar söyleyerek araba sürerken, çevreye çok ilgi göstermeme halidir. Böyle bir durumda yoldaki sürpriz bir çukura girebilir ya da önünüze aniden çıkan bir arabaya çarpabilirsiniz. İkinci seviyede gevşek de olsa bir tehlike farkındalığı vardır. Arabanızla kavşağa yaklaştığınızda diğer yoldan yaklaşan bir araba var mı diye kontrol etmek ihtiyacı duyarsınız. Üçüncü durumda ise yolun tehlikeli olduğunu biliyorsunuz ve örneğin arabanızın buzda kayabileceğini düşünerek dikkatli sürüyorsunuzdur. İki elinizde direksiyona sarılmış, hem yoldaki buza, hem de etraftaki arabalara odaklanmış durumdasınızdır. Yüksek alarm durumuna geçtiğiniz dördüncü seviyede ise artık vücut adrenalin salgılıyordur ve bir yandan dua ediyorsunuzdur. Araba kırmızı ışıkta kavşağı geçmiştir, kaza olmak üzeredir ama hala frenlere basmak ve durumu kontrol altına almak için zamanınız vardır. Beşinci seviye olan koma durumunda; artık ya uyuşakalmış ya da donup kaldığınızdan reaksiyon gösterecek durumda değilsinizdir.

Hayatımızın %90'ı birinci seviyede geçer. Önemli olan geri kalan %10'unda yeterince dikkatli olmak; tehlike ve fırsatları öngörebilmektir. Terör tehdidinin yüksek olduğu bu dönemde mümkün olduğu kadar, ikinci ve hatta riskli bölgelerde üçüncü seviyede olmamız gerekir. Üçüncü seviyede uzun süre kalmak ve sürekli dikkatli olmak da mümkün değildir.

Ülke olarak bir kriz ortamında yaşadığımızın farkında olarak, paniğe yol açmamalı, terörist yöntemleri boşa çıkarmalıyız. Herşeyden önce korkmamalı ve günlük hayatımıza devam etmeliyiz ki, terör amacına ulaşmasın. Korkmamak, tedbir almamak anlamına gelmiyor. Öte yandan korku yönetimi yapmalıyız. Korku yönetiminin üç temel unsuru;

- Negatif davranışları desteklememek,
- Pozitif etkide bulunmak ve nihayet,
- Güçlü ve etkili bir şekilde krizin atlatılmasında kişisel rol oynamaktır.

Korku yönetiminin temelinde; çok stresli zamanlarda duruma adapte olmak, mevcut durumda ani değişikliklere yani bir saldırıya hazırlıklı olmak ve nihayet tekrar normale dönebilmek vardır. Bu yüzden iki şeye ihtiyacımız vardır; olabilecek şeylere hazırlıklı olmak için yeterince bilgili olmak ve durumdan duruma geçiş için yeterli esnekliği gösterebilme sakinliğine sahip olmak. Dayanıklılık ve esneklik, terörün yarattığı korkunun olumsuz yönleri ile başa çıkmak için iki temel kabiliyettir. Bir terör saldırısı esnasında insanlar travma içinde ve kendini korumasız hissedebilir. Yapmamız gereken düşüncelerimizi ve davranışlarımızı yeni duruma adapte etmek, ne yapacağımızı bilmektir. Korkunun nedeni belirsizlik, önlemenin yolu ise bilgi ve eğitimidir.

Saldırı sonrasında yaşanan korku, çaresizlik hissi ve kızgınlık bizi etnik, dini ya da kültürel olarak kutuplaşmaya götürmemelidir. Stresi azaltmalı ve duruma pozitif olarak yeniden uyum sağlamalıyız. Bu tür durumlarda özellikle resmi makamların mevcut durum hakkında yeterli, zamanında ve doğru bilgi sağlaması stresin azaltılması ve negatif etkilerin önüne geçilmesinde önemli katkı sağlayacaktır. Öte yandan gerek sizin ve gerekse başta kolluk güçleri olmak üzere saldırı sonrasında pozitif, güçlü ve kararlı tutumunun, izleyeceği konumundaki büyük kitle üzerinde de olumlu etki yapacağını, stresi azaltacağını unutmamalıyız.

İntihar ve araç bombacılarının özellikleri..

Yapılan çalışmalar, potansiyel bir intihar bombacısının özelliklerini şu şekilde belirlemiştir;

- Mevsimi olsun olmasın kalın giyecekler giymeleri, özellikle uzun ceket ve parka gibi kıyafetler giyerek, altında patlayıcı madde ve cihazlarını saklamaları,
- Belirli bir göreve ve hedefe odaklanmış şekilde, robot gibi yürümeleri,
- Etrafına bakmadan, tek bir noktaya yani hedefe dimdik bakmaları, dosdoğru yürümeleri,
- Sinirli tavır, terleme, tikler ve diğer asabiyet belirtileri.

Benzer şekilde patlayıcı yüklü araç kullananların dikkat çeken özellikleri şunlardır;

- Uyuşturucu kullanımı, büyümüş göz bebekleri, sabit bakış ve tuhaf davranışlar,
- Araç içinde patlayıcı taşımak için çantalar, sırt çantaları; bombacı bu çantaları genellikle sıkı şekilde tutar, yanından ayırmaz ve vermek istemez,
- İyi bir sakal traşı olmak; bu dikkat çekmemek için ya da dini anlayışı gereği olabilir,
- Bir elinin cebinde olması ya da bir şeyi sıkıca tutuyor olması; bu patlayıcıyı harekete geçirecek detanatör ya da düğme ile temas halinde olduğunu gösterir. Bazen düğme üzerindeki parmakları kontrolsüz bir şekilde hareket etmeye (tik) başlar,
- Kaçamaklı davranışlar; göz temasından, güvenlik kamerasından, takipten kaçınma.

Araç patlayıcıları ile mücadelede en etkili yol; tehlike arz eden bölgelerde sık kontrol noktaları ve bariyerler koyarak, hızını kesmek, tuzaklamak, şüpheli araçları sorgulamaktır. Özellikle aşırı yük taşıdığı belli olan yani yere iyice yapışma eğilimi

gösteren araçlara dikkat edilmelidir. Hedef olabilecek yerlere güvenlik duvarı yapılması, metal detektörler, güvenlik görevlilerin bina içine girişte yapacağı kontroller ve diğer engelleme yöntemleri daha büyük zayıfları önleyecektir. Pek çok örnekte, intihar bombacılarının bu kontrol noktalarında durmayıp devam ettikleri, hedefe ulaştıkları da unutulmamalıdır. İngiltere’de yapılan çalışmalar, bir intihar bombacısı ile karşılaşıldığında en iyi yöntemin onu başından vurmak olduğunu göstermiştir. İsrail, intihar bombacılarının %80’ini karşı istihbarat ile engellemiştir. Güvenlik görevlileri açıkta hedef teşkil etmemeli, önce tesis etrafında koruyucu fiziksel tedbirler ile bombacının yaklaşması önlenmelidir.

Peki, Türk halkı olarak neler yapmalıyız?

Son olarak terör saldırılarından kişisel olarak korumamız için neler yapmalıyız konusunda tavsiyelerde bulunalım;

- Durum farkındalığı; çevremizde olup-bitenler ile alakalı olalım. Şüpheli kişi ve gruplardan uzak duralım. Bu kişileri güvenlik güçlerine bildirelim. Yakınlarımızı da buralardan uzak durması için uyaralım.

- Özellikle kolluk güçlerinin yoğun olarak bulunduğu, asker ve polisler ait tesislerin öncelikle hedef alındığını unutmayalım. Gereksiz yere buralarda kalabalık teşkil etmemiz, onların hedef hale gelmesini kolaylaştıracaktır.

- Bir olay meydana gelmesi halinde panik yapmayalım, olay yerinde güvenlik güçlerinin talimatlarına uyalım, gerekiyorsa (kan verme, ulaştırma vb.) yardımcı olalım.

- Sosyal medya ve diğer haberleşme araçlarını toplumda panik yaratacak şekilde kullanmayalım, kasıtlı olarak kullananların oyununa gelmeyelim, güvenlik güçlerinin açıklamalarına itibar edelim.

En az yukarıdakiler kadar önemli olan şu hususları unutmayalım;

- Terör örgütü ülkemizin ve topraklarımızın birlik ve bütünlüğünü hedef almaktadır. Bu partiler üstü ve milli bir meseledir. Terörle mücadelede birlik ve bütünlük içinde olmalı, güvenlik güçlerimizi sonuna kadar desteklemeliyiz.

- Terör örgütü son çırpınışlarını yapmaktadır. Umudu, halkı kaosa sürükleyerek, iç savaş çıkarmak ve böylece istediği ortamda hükümete baskı yapmaktır. Korkmamalı, terörle mücadelede kararlı duruşumuzu sürdürmeliyiz.

- Terör örgütü amacına ulaşmak için ülkemizi ayrıştırmak istemektedir. Bu oyuna düşmeyelim. Başta Kürt kökenli vatandaşlarımız olmak üzere halkımızın çoğu, bölünmeye ve teröre karşıdır. Onlara karşı ön yargılı olmayalım, daha çok el ele verelim.

- Hükümetin terörle mücadelede geri adım atmaması, kararlılıkla devam etmesi; yeni Anayasa ve Başkanlık sistemi tartışmalarını bölücü adreslere bir taviz sürecine dönüştürülmemesi için duyarlı olmalıyız.